

Шаммомани бир канора отди.

Дедики:

— Мана м сизинг паноҳиз,

Бу бӯстон ичра подишоҳиз.

Шаҳ мажлисина мусаддарам ман,

Асмор ичинда сарварам ман.

Ҳар ким еса мани, қилса рихлат,

Етар онга рутбайи шаҳодат.

Атрим дахи атри мушка бенгзар

На мушкки, балки атри анбар.

Вермишса манга зулол кавсар

Соҳиси у кавсарингдур Ҳайдар.

Алқиссаки, бӯстонда Қовун

Васф этди ўзини ҳаддан афзун.

Ғайз ила у дам оёға дурди,

Ўз бошини хашм ила ойирди.

Буни кўруб ул ҳужаста сиймо

Бўстона ҳам этмаюб тамошо,

Билдики, бу даврда вафо йўх,

Дунёни севан чекар жафо чўх.

Пас этди яқин ул жафокаш,

Улмаз бу жаҳонда кимса дилхуш.

Билдики, ўлуб бу дайр фони,

Тарк айлади лаззати жаҳони.

Дунё ишининг мадори йўхдур,

Ҳеч кимсая эътибори йўхдур,

Айлар бирисини соҳиби тож,

Ул бирисин айлар анга муҳтож.

Лайлоя веруб изори гулгун,

Қайс они гўранда ўла Мажнун.

Ҳам Юсуфа верди ҳусни зебо,

Ўлди анга мубтало Зулайхо.

Азроя верибди ҳусни беҳад,

Қилмиш анга Вомиқи муқайяд.

Бу кўҳна эвинг вафоси йўхдур,

Андуху ғаму жафоси чўхдур.

ЛУҒАТ

А

- Абвоб* — эшиклар, дарвозалар, боблар (бирлиги боб)
Абдон — баданлар, танлар (бирлиги бадан)
Абжад — эски араб алифбеси системаси, араб алифбеси сирасини кўрсатувчи саккиз-та сўзнинг номи.
А б о — 1) жундан туқилган қалин тўн, 2) енгсиз тўн.
Адув — душман, ёв.
А ж з — ожизлик.
Азимат — бир ерга ҳаракат қилиш, бирор ишни бажариш учун қасд.
Ахбар — буюк, энг катта.
Ахл — ёмоқ-ичмоқ.
Ахмал — мукаммалроқ, нуқсонсиз.
Ахрам — саховатли.
Алил — касал, хаста.
Алтоф — лутфлар, марҳаматлар (бирлиги лутф).
Аъмо — кўр, кўзсиз.
Амвол — давлат, моллар, буюмлар (бирлиги мол).
Амвог — ўликлар, мурдалар (бирлиги майит).
Амсож — мавжлар, долғалар (бирлиги мавж).
Амлоғ — мулклар, ер-сувлар (бирлиги мулк).
Аян — тинчлик, омонлик, хавфсизлик.
Анис — ҳамдам, дўст, яқин, ўртоқ.
Анодил — булбуллар, бирлиги андалиб.
Анфос — нафаслар (бирлиги нафас).
Аозим — улуғлар, катталар.
Аолий — юқори, улуғ кишилар.
Арус — 1) келин, желинчак, 2) маж. ўзига торгувчи.
Асад — арслон, йўлбарс.
Асвод — қора.
Асвор — бозор.
Асолиб — услублар, қайдлар.
Асхоб — 1) ҳамсухбатлар, дўстлар; 2) эгалар, аҳллар.
Афканда — йиқилган, бечора, ташландиқ, хор, камтар.
Афсар — тож.
Афсурда — сўлғин.
Ахгар — қип-қизил чўғ, қўр.
Ахзар — яшил, кўк.
Ахтар — юлдуз, бахт.
Ахтаршунос — мунажжим, астроном.
Ашк — кўз ёши.
Ашкбор — кўз ёши тўккан.
Ашкол — шакллар.
Ашкор — дарахтлар.
Ашкрез — кўз ёши оқизувчи.
Ашраф — шарафли.
Аҳд — никоҳ, тугун, боғлаш.
Аҳли воло — ўтқир ақлли.
Аҳолим — иқлимлар (бирлиги иқлим) иқлим — минтақа, қитъа.

Аҳрабо — қариндошлар, яқинлар (бирлиги қарийб).
Аҳрон — тенгдошлар.
Аҳмар — қизил, қизилроқ.
Аҳсан — кўп яхши, яхшироқ.

Б

Баъд — кейин, сўнгра.
Бадандиш — ёмон ниятли.
Баднажод — асли яхши бўлмаган.
Бадр — тулин ой, ун тўрт хунлик ой.
Баил — бағишламоқ, бериш, саҳийлик, аҳсон қилиш.
Байза — тухум.
Байн — ўрта, ора.
Бамот — қизлар.
Баргузида — танлаб олинган, мумтоз.
Бирот — 1) расми ёзилган қоғоз, 2) ёрлиқ хати, оқли қоғози, 3) ҳижрий ҳисоби билан саккизинчи ой.
Барф — қор.
Бисо — кўпинча, аксар.
Башошат — кулиш, шодланиш.
Баҳо — ҳамишалик, абадийлик, тириклик, ҳаёт.
Бағал — қўлтиқ.
Баҳойим — тўрт оёқли ҳайвон, қора мол.
Баҳр — 1) денгиз, катта дарё, 2) шеър вазни.
Баҳром — 1) Миррих юлдузи; 2) қадимги эрон шоҳларидан бири.
Бедаранг — оромсиз, тез-тезлик билан, тўхтовсиз.
Бегарон — ҳадсиз, чексиз.
Бекас — кимсасиз, ёрдамчисиз, меросхури йўқ.
Бемахоба — қўрқувсиз.
Беш — ортиқ, кўп ошиқча.
Безбуд — 1) яхшилик, соғлик, 2) фойда.
Безжаг — гўзаллик.
Безтар — яхшироқ.
Бийм — қўрқув.
Биниш — кўриш, тушуниш, билиш.
Бийно — кўрувчи.
Бистар — тушак, урин-бош.
Боб — 1) эшик, дарвоза, 2) қитоб бўлими, фасл. *Боби масбуд* — ёпиқ эшик.
Бод — шамол.
Бодгирд — шамолдан вужудга келган тўс-тўполон.
Боднавард — шамол билан курашувчи.
Боднаймо — маж. Бекорчи, овора бўлиб кезувчи.
Бозича — уйинчок.
Бок — қўрқув, хавф.
Бол — 1) қанот; 2) елкадан қўл учигача.
Болиғ — балоғатга етган; болалик чоғидан ўтган.
Бом — том, уй томи.
Боки — бино қилувчи, қурувчи бинокор.
Бор — 1) ҳосил, мева, 2) марта, дафъа; 3) юк; 4) сўз бирикмасида тўкувчи, сочувчи маъноларида келади, 5) ижозат, рухсат.
Барвар — мевали, мева берувчи.
Боргоҳ — девон, сарой, қабул этиладиган жой.

Боргарон — оғир юк.
Борик — нозик, ингичка.
Боркаш — юк ташувчи, ҳаммол.
Ботил — асоссиз, ҳақиқатга тугри келмаган, бузилган, бекор қилинган; бехуда.
Бузғола — эчки боласи.
Бун — туб томир, асос.
Бурида — кесилган.
Бурдат — совуқлик.
Бурхон — 1) далил, ҳужжат, гувоҳ, дастак, 2) маж, майхона бошлиғи.
Буг — адабиётда гузал маъносиде ишлатилади.

В

Важз — сабаб, йўл, важҳ.
Варағ — манъ этилган ишлардан ўзини тийиш, парҳезкорлик, тақво.
Вард — атиргул.
Варта — гирдоб, чуқур, ҳалокатли жой.
Васий — ворис, меросхўр.
Васиз — кенг.
Васотаг — воситачилик қилмоқ.
Ваҳдат — бирлик, якка-ягоналик.
Вобаста — боғлиқ, алоқадор.
Воло — баланд, юқори.
Вом — қарз, бурч.
Воя — 1) йўл-йўриқ, муқаддима; 2) сабаб; 3) баҳра, ҳисса, 4) истак; 5) этилган вақт.
Воҳиб — бағишлаган.
Воҳид — ёлғиз, битта, якка ёлғиз.
Вухуш туюр — ваҳший ҳайвонлар қушлар.

Г

Гавазн — бугу.
Гавҳаррез — маъноли сўзловчи ва ҳ. к.
Ганжинаи назм — шеър хазинаси.
Гардон — айланувчи, айланиш.
Гардолуд — чанг босган, чангли, ғуборли.
Гарм — 1) иссиқ, қизғин, ёқимли; 2) очиқ чеҳра; 3) жаҳли тез; чаққон.
Гил — лой, балчиқ.
Гирда — атроф, айлана, қирғоқ.
Гирдбод — уюрим, долға, қуюн.
Гирдоб — 1) қуюн, 2) сувнинг айланиб оқиш жойи, уюрим.
Гирён — йигловчи, йиглаган ҳолда.
Гирез — 1) тугун; 2) чигил.
Гузиде — танланган.
Гулбун — гул дарахти, гул тупи.
Гулфом — гул рангли, қизғиш ранг.
Гулчин — гул терувчи, богбон.
Гуна — ранг, тус, тур.
Гурз — зўр тўқмоқ, қадимги уруш қуролиларидан бири.
Гуриз — қочинш, гуризон — қочувчи, қочган.
Гури — бўри.
Густох — орсиз, андишасиз, одобсиз, тортинмайдиган, ҳаёсиз.
Гўр — 1) ёввойи ашак; 2) Шоҳ Баҳромнинг лақаби.

Д

- Дағб* — одат, қилиқ.
Дабир — 1) котиб, ёзувчи, мирза, 2) маж. Аторуд сайёраси.
Дабистон — мактаб. Уқиш уйи.
Даввор — давр, айланиш, ҳаракат.
Дад — ваҳший ҳайвон; *дадудом* — йиртқич ва хонаки ҳайвонлар.
Дай — қиш; қаттиқ совуқ, қуёш йилининг ўнинчи ойи;
Дайр — 1) бутхона, маж. майхона; 2) дунё.
Дайн — қарз, бурч.
Дайжур — қоронғилик, энг қоронғи тун.
Дами сард — совуқ оҳ.
Даний — олчоқ, разил паст, ярамас.
Дастгир — ёрдамчи, қўлловчи.
Дастомиз — қўлга ўргатилган (қуш)
Дигаргун — ўзгача, бошқача рангдаги.
Дилафруз — дилни ёритувчи, кўнгилини шод этувчи.
Дилкушо — кўнгили очувчи.
Дилнавоз — кўнгилини оловчи, ёқимли маҳбуб.
Дилфириб — кўнгилини алдовчи.
Дишра — ташқари.
Дод — адолат, инсоф, шикоят, ёрдам тилаш.
Додбахш — адолатли, ёрдам берувчи.
Домани кўҳ — тоғ этаги.
Домгоҳ — маж. дунё (тузоқ қурилган жой)
Донанда — билимли одам, билимдон.
Дор — уй, ҳовли.
Дорул баҳо — охират уйи.
Дорул омон — тинчлик уйи.
Дизд — ўғри.
Дур — узоқ.
Дурж — қимматли тошлар қутичаси.
Дурд — май қуйқаси, сирқинди.

Е

- Евар* — ёрдамчи, кўмак берувчи.
Ери ғор — маж. ажралмас йўлдош.

Ж

- Жабал* — тоғ (кўплиги жибол).
Жавзбўё — Ҳиндистон ёнғоғи.
Жавшан — совут, зирх, симдан тўқилган қадимги уруш кийимларидан.
Жадд — бобо, катта ота.
Жазав — бетоқатлик, сабрсизлик, доду фарёд.
Жаммоза — тезюар туя.
Жарас — туя бўйнига осилган қўнғироқ
Жариҳа — яра.
Жигарсўз — жигар қўйдирувчи.
Жинон — жаннатлар.
Жонсўз — жон ўртовчи.

Жаҳонафрӯз — оламга нур берувчи қуёш.

Жунбиш — ҳаракат, қўзғалиш, эсиш.

Жунун — жиннилик.

Жу, жўй — 1) ариқ; 2) сўз бирикмасида истовчи, қидирувчи маъноларида келади.

З

Забона — 1) тарози тилчаси 2) аланга, олов, ёлқин. *Забона чекмак, оловланмоқ.*

Забти насақи каломи — шеър қонун-қоидаларини сақламоқ.

Зажр — 1) қийнаш, азоблаш; 2) манъ этиш, қайтариш.

Захи — заколи, зеҳнлилик, тез тушуна олиш.

Залолат — адашишлик, йўлдан чиқишлик.

Завминча — раъйича, фикрича.

Замир — 1) юрак, кўнгил; 2) яширилган фикр, мазмун, ўй.

Занаҳ, занаҳдон — бағбақа.

Зар соғар — олтин пиёла.

Зарофат — зарифлик, гўзаллик, нозиклик, қочирим сўз. *Нозик маъноли.*

Зарғ — ҳийла, алдов, мунофиқлик.

Зилл — кўланка, соя, ҳимоя.

Зиндадил — жонли юрак, билимдон киши.

Зифоб — никоҳ кечаси, тўй маросимининг оқшоми.

Зокир — зикр қилувчи, ёд қилувчи, тилга олувчи.

Зукур — эрлар, эркаклар.

И

Ибром — қисташ, талаб; бир ишни бир одам бўйнига қўйиш.

Ибтиҳож — севинч, шодлик.

Идбор — бахтсизлик.

Идома — давом эттирмоқ.

Издиёд — орттирмоқ, кўпайтириш.

Ийзад — худо.

Икроҳ — 1) жирканиш, хунук ҳисоблаш, 2) исталмаган ишни мажбуран бажариш.

Иктисоб — касб этмак, ўрганиш, қозониш.

Илғиноз — чекиниш, рад этиш, манъ этиш.

Инхисор — синиш, синиқлик, камтарлик.

Инобат — ғафлатдан қутулоқ.

Интишор — ёйилмоқ, тарқалиш.

Интиҳол — кўчиш, ўлиш.

Интиҳоб — сайлаш, танлаш.

Инфиола — тортиниш, хижолат, уялиш.

Инқитоз — кесилиш, узилиш, алоқасини узиш, ажралиш.

Иродат — 1) орзу, истак, қасд, ният; 2) берилиш.

Ирсола — юбориш, етказиш.

Иртиғоз — 1) юксаклик, юқори; 2) ҳосил.

Иршод — тўғри йўл кўрсатмоқ.

Истирҳом — ёлвормоқ, кечирим сўраш.

Истигоат — қудрат, куч, иқтидор.

Итгисола — етишмак, қовушмоқ, туташиш, уланиш.

Иштиҳо — шикоят қилмоқ.

Иштиёҳ — шавқ, ҳавас, муштоқлик.

Иҳд — марварид боғи, шодаси.
Иҳд шабнам — шабнам томчилари.

И

Иўкиш — кўп.

К

Кабодат — таълим ёйи.
Кабуд — кўк ранг.
Кавдан — бефаҳм, эси паст, тентак.
Кавн — дунё, борлиқ, мавжудот.
Кайсон — Зуҳал юлдузи. Сатурн; маж. юксак осмон.
Калол — ҳорғинлик, чарчаш, малол.
Каломи мавзун — вазнли сўз, шеър.
Колол — олақарга, қузғун.
Камин — чет, хилват, пана жой, *камингоҳ* — пана, пастқам жой.
Камоком — булганича, илгари қандай бўлса ҳозир ҳам шундай.
Камондор — ўқ отувчи.
Кариш — хунук, кунгил айнитувчи.
Кароҳат — жирканч.
Кизб — ёлгон.
Килк — қамиш қалам. *Килки тақдир* — тақдир қалами.
Кирдгор — ярагувчи.
Кирм — қурт, чувалчанг.
Козиб — ёлгончи.
Ком — мақсад, орзу, лаззат.
Комбахш — орзу ва мақсадга етказувчи.
Комбин — орзу ва мақсадга етилган.
Комрон — 1) хушбахт, мақсадга етган, бахтли; 2) ҳукмронлик қилувчи.
Кофур — оқ рангли хушбўй модда.
Қоҳ — қаср, сарой.
Қошиф — кашф этувчи, очувчи. *Қошифи асрор*, — сирларни кашф этувчи.
Қушта — ўлдирилган, ўлик.

Л

Лазб — ўйин.
Лаббаста — сўзламас, соқит.
Лабрез — тошган.
Лазлфом — қизил рангли, лаъл рангли.
Лаҳа — ўйин-қулги, бефойда иш.
Лаҳвулааб — фойдасиз ўйин.
Лаҳн — тозуш, нағма, куй, сайраш.
Ливо — байроқ, туг.
Лоларуя — лола ёноқ, юз.
Лоларухсор — лола юзли.
Лўғлуз — марварид, инжу.

М

Мабзут — ҳайрон қолган, ҳайратланган.
Мавоиз — панд, насиҳатлар (бирлиги *мавзуд*).

Мааст — ўлим, вафот этиш.
Мазоҳ — завқ, лаазат.
Мазҳар — зоҳир (пайдо) бўлиш ўрни, чиқиш (кўплиги мазоҳир).
Мазкус — тескарисига айланган.
Малжа — сигинадиган жой.
Манзур — назардан ўтиб, мақбул бўлган.
Маоси — гуноҳкор.
Мардуд — рад қилинган, ҳайдалган, қувилган.
Мардумак — куз қорачиги.
Маржиг — қайтиб бориладиган жой, мурожаат қилинадиган ер.
Маркаб — улов, миниладиган ҳайвон.
Мароҳил — манзиллар (бирлиги марҳала).
Масдуд — боғланган, тусилган, чекланган.
Мастур — 1) бекитилган, пардаланган, маҳфий; 2) унутилган.
Маҳзан — хазина.
Мафтух — очилган.
Мафҳуд — йуқ бўлган, маҳв бўлган.
Маҳуф — қурқинчли, ваҳимали.
Машоил — машғаллар.
Машраб — хосият, табиат, одат хулқ.
Машшота — қиз, келинларга оро берувчи, сочларини тараб, пардоз қилувчи.
Маҳд — 1) бешик; 2) кажава.
Маҳмил — туя устига ўрнатилган, одам ўтирадиган кажава.
Маҳфия — 1) кўринадиган ер, мажлис; 2) жой, манзил.
Мидод — 1) мураккаб; 2) сиёҳ; 3) қоралиқ, қурум, дуд.
Минқор — тумшуқ.
Моз — сув.
Мобайн — икки нарса ораси, оралиқ, ўрталик.
Молиш — суртиш, ишқалаш.
Моломол — оғзигача тўлдирилган, лиммо-лим.
Мору мур — илон ва чумоли.
Мотамарфзо — гам-аламга йулиққан, мотам тутган.
Моҳи — балиқ.
Моҳи Канъон — Канъон ойи, Юсуфнинг лақаби.
Муаззаб — азоб, изтироб чеккан.
Муанбар — хуш исли, анбар суртилган.
Мубрим — қистовчи.
Мубҳам — яшириш, ноаниқ, чигал.
Мудаббир — тадбир қилувчи, аҳтиёткор, ишчан, оқил ҳукмдор, раҳбар.
Мудбир — толесиз, иши орқага кетган.
Мужа — киприк.
Музакко — тамиз, тоза, пок.
Музаккар — эркак, эркак жинси.
Музмар — яширинган, беркитилган, яширин.
Музатар — мажбур бўлган, чорасиз, ҳайратда қолган.
Мулозамат — бирга бўлишлиқ, хизмат қилишлик.
Мулҳақ — қўшилган.
Муназзақ — пок, соф, тоза, равшан.
Мунгим — бой, давлатли, ризқ берувчи.
Муноди — жарчи, бирор хабарни баланд товуш билан эълон етувчи.
Мунтаҳаб — танланган, сайланган.
Мунқалиб — ўзгарувчи, ўзгарган.
Мунқод — тобеъ, итоат қилган.
Мураттаб — тартиб этилган, тартибга солинган.

Мусаллам — таслим бўлган, қаршилиқ қилинмай маъқулланган.
Мусалсал — бир-бирига занжир каби уланган.
Мусаммам — бир ишга қатъий қарор берилган.
Мусамман — 1) саккиз қиррали, 2) ҳар банди саккиз сатрли шеър.
Мусофират — саёҳат қилмоқ, сафарга чиқишлик.
Музоҳиб — ҳамсуҳбат, дўст, улфат.
Мустажмаи жумлаий — бутун фазилатларни туплаган, жамлаштирган.
Мутаалим — намли, хафа.
Мутаҳаййир — ҳайратга тушган.
Муфирраҳ — шодланган, севинган.
Мушавваш — ташвишли, кўнгли паришон.
Муштари — 1) сотиб олувчи, харидор 2) Юпитер планетаси ёки Сатурн юдузи.
Муҳаддар — тақдирдаги, илгаридан тайин этилган.
Муҳарраб — яқин турувчи, дўст.
Муҳбил — толеъли, бахтли.
Муҳтазо — зарурат, лозим.
Муҳиб — қўрқинчли, ҳайбатли.
Музлик — таҳликали, ҳалок қилувчи, улдирувчи.

Н

Наборд — уруш, жанг.
Набиз — хурмо ёки узумдан қилинган мой.
Навзод — янги туғилган.
Наварус — янги келин.
Навм — уйқу.
Навмид — умидсиз.
Навоийн — янги қоида.
Навоҳис — етишмаслик.
Наврасида — янги этилган.
Навхез — янги, тоза.
Навшукуфта — янги очилган.
Наводир — кам топиладиган нарса.
Нажм — юлдуз.
Надим — ҳамсуҳбат, яқин хизматкор, ўртоқ.
Наздик — яқин, олдида.
Наим — нематлар, фаровон ҳаёт учун керакли нарсалар.
Назлайм — бир жуфт ковуш, тақа.
Нанг — ор, ҳаё, номус.
Нарм — юмшоқ, мулойим.
Насаҳ — қонун, қоида, тартиб, интизом.
Насим — шабада, майин тонг шамоли.
Настаран насрим — оқ очиладиган бир хил гул.
Нафир — 1) карнай, 2) фарёд, нола, йиғи; 3) жамоат, гуруҳ.
Нафй — рад этиш, кетказиш, фиरोқлатиш, бадарга.
Наҳл — 1) хурмо дарахти; 2) кўчат, ёш дарахт.
Нашот — *нишот* — шодланиш, севинч.
Нашотафзо — хурсандлик пайдо қилувчи.
Наҳоис — қиммат, камёб мато.
Наҳийс — 1) оҳ, нола билан йиғлаш; 2) талон, босқин.
Некахтар — хушбахт юлдузли, бахт юлдузи қулган.
Некандиш — яхшиликни истовчи, яхшилик қилувчи.
Нигун — эгилган, тўнкарилган. Нигунсор — остин-устун.
Нилуфож — кук рангли.

Нисоб — охирги, сўнг, асос, орзу қилинган даража.
Ноб — холис, соф, тоза, тиниқ.
Нобийно — кўр.
Новах — ўқ, киприк.
Новард — 1) уруш, муқороба; 2) югуриш, айланиш.
Нодийда — кўрилмаган, мислсиз.
Нозим — тузувчи, тартибга солувчи; 2) шеър айтувчи, шоир.
Нойим — ухловчи.
Ноком — мақсадига етолмаган, маҳрум, бебаҳра.
Нол — қамиш қалам учига қилтириқ.
Номвар — машҳур, ном чиқарган.
Номутаноҳий — ниҳоятсиз, сўнгсиз, чексиз, битмас, туганмас.
Норанж — лимон, апельсин, мандарин каби дарахтлар жинсидан бир тури.
Носия — пешана.
Носуфта — тешилмаган, қўл тегмаган, покиза, носуфта дур, инжу.
Нофи — мушк, қора тусли хушбўй модда.
Нофила — ихтиёрий иш, бажарилиши мажбурий бўлмаган иш.
Ножир — нафрат қилган.
Ноҳамвор — ғадир-будур, текис эмас.
Ноҳамто — баробари бўлмаган. Эвазсиз.
Ноҳид — Зуҳра юлдузи, ёруғ юлдуз.
Нукта — нозик, чуқур маъноли сўз.
Нуктадон — нозик фаҳми, билимдон киши.
Нул — май ичганда ейиладиган ширинлик, мева ва бошқалар; газак (закуска).
Нуҳра — кумуш.
Нуҳуд — 1) сараланган, танланган, холис, соф (бирлиги нақд), 2) қимматбаҳо нарса; 3) пул, қимматли ашё.
Нуш — 1) тотли, ширин тамъ; 2) асал, бол; 3) сўз бирикмасида келиб, ичувчи маъносини билдиради.

О

Обигина — шиша (идиш); 2) сув мунчоқ.
Обо — оталар, ота-боболар.
Обдор — тиниқ, соф, ялтироқ.
Обу дона — емак-ичмак.
Овож — фил суяги.
Озим — бирор ишни бажаришга қасд этган, ният қилувчи; жунаб кетмоқ.
Озмун — синаш, имтиҳон.
Ойин — одат, қоида, қонун.
Олойиш — безак, зийнат.
Оламоро — дунёни безовчи.
Оламтоб — дунёга нур, ҳарорат берган.
Омода — тайёр, тайёрланган.
Омол — умидлар, тилаклар (бирлиги амал).
Омоч — нишона, қора.
Омочгоҳ — нишонга олинган нуқта.
Ораз — ёнок, юз, чеҳра.
Оройиш — зийнат, безак, пардоз.
Офоқ — уфқлар, дунё (бирлиги уфқ).
Офаринанда — яратилган, вужудга келган.
Офият — соғлиқ, тинчлик, соғайиш.
Ошуб — фитна, ҳаяжон, ғавғо, тўполон.
Ошuftа — 1) мафтун, урилган, шайдо; 2) паришон, тарқоқ.

II

- Пайхон* — 1) уқ учидаги темир, камон ўқи; 2) бошоқ; 3) тикон; 4) маж. киприк.
Паймона — қадаҳ, май пиёласи.
Пунба — пахта.
Парварда — тарбия топган, парваришланган.
Парвин — ҳулкар.
Паргола — 1) парча-парча, булак; 2) титилган, юмдаланган.
Партав — нур, ёруғлиқ асари, порлоқлик.
Паршош — жанг, уруш, урушмоқ.
Печиди — уралган, буралган, тўлганган.
Пироя — зийнат, безак.
Пироҳан — қўйлак.
Побаста, пойбаста — оёғи боғланган.
Побараҳна — оёқланг.
Побус — оёқ упган.
Пойдор — маҳкам, давом этган.
Покибоз — бахтли ошиқ.
Пур — тўла, куп.
Пурафсун — сеҳрли.
Пурдил — юракли, қаҳрамон, паҳлавон.
Пурсўз — куп ёндирувчи.

P

- Рағд* — 1) момақалди роқ; 2) олов отадиган қурол.
Рамида — ҳурккан, қурққан, чўчиган.
Ранжур — касал, азобга дучор булган, кучсиз.
Расан — арқон, арғамчи.
Расиди — етишган, етилган.
Расон — сўз бирикмасида етказувчи маъносида келади.
Рахт — 1) уй асбоб-анжомиди; 2) кийим-кечак; 3) йўл, сафар юки.
Рахшон — порлоқ ялтироқ.
Раҳзон, раҳзан — йултўсар, қароқчи.
Раҳнамун — йўл кўрсатувчи, етакчи.
Раҳров — йўл юрувчи, саёҳатчи, йўловчи.
Риз — қум, шагал.
Риёсати қабоил — қабилалар раиси.
Ризвон — 1) розилик, мамнунлик; 2) маж. жаннат.
Рисмон — ип, арқон, арғамчи.
Риша — томир, сўз ўзаги.
Ришта — 1) ип, таноб; 2) тери остида пайдо бўладиган узун қўртга ухшаш касал.
Робез — тўртинчи.
Ройиш — ривожли, истеъмолдаги, ўтадиган.
Роғиб — рағбат қилган, мойил.
Рубъ, рубоз — тўртдан бир.
Рубаҳ — тулки.
Руммон — анор.
Рутаб — янги пишган хурмо.
Рух — юз.

C

- Сабаҳ* — дарс.
Сабза — 1) яшиллик, майса, яшил ранг; 2) кишмиш узум, сабзфом яшил рангли.

Ғабоват — болалик, гудаклик.
Сабук — енгил. Сабукбор — енгил юкли, юки енгил.
Сабукхез — енгил, чаққон.
Савод — 1) хат-савод; 2) қоралик, қора тус; 3) ўлка, теваарак.
Сад — юз, *садхазор* — юз минг.
Сайд — ов, шикор.
Салосил — занжирлар, тизмалар (бирлиги силсила).
Самак — балиқ, маж. ер ости.
Сард — суюқ.
Сарзаниш — туҳмат, бўҳтон.
Сармо — совуқ.
Сарнигун — боши эгилган.
Сарроф — 1) пул алмаштирувчи, 2) заршунос, қимматбаҳо тошларни билувчи.
Сарришта — 1) ип учи, 2) маж. баҳона, сабабчи.
Сарчашма — чашма боши, булоқ боши.
Саршор — оғзигача тўла.
Сархайл — тоифа бошлиғи.
Саҳбо — қизил май.
Саҳмнок — қўрқинчли, хавfli.
Сибоз — йиртқич ҳайвонлар (бирлиги сабуъ).
Сийдат — сайдлик — ҳўжайинлик, улуғлик, пайғамбар авлодига мансублик.
Сийм — кумуш; *сийминбар* — кумуш баданли.
Син — қабр, мазор.
Симон — найза учи, уткир найза.
Сипеҳр — кук, осмон гумбази, фалак.
Сиришк ёши, *сиришкбор* — кўз ёши туккан.
Ситора — юлдуз.
Собир — сабрли, тузимли.
Сол — йил.
Солиҳ — муайян бир мақсад орқасидан кетган, суфилик маслагига мансублик.
Солус — риё, алдов, ҳийла.
Сониз — қурган, тузган, яратувчи.
Соғар — қадах, пиёла.
Сур — 1) тўй-базм; 2) қўргон; 3) шохдан ишланган карнай.
Суханпарвар — шоир, сўзга уста.
Сухансанж — сўзни билиб сўзловчи, шоир, сузамол.

Т

Тааб — машаққат, қийинчилик.
Тааллул — 1) баҳона қилиш, сабаб кўрсатиш; 2) иллат тегиши, касалланиш.
Тааллум — ўрганиш, билим олиш.
Таб — истима, безгак.
Табларза — иситма.
Тавоҳ, *тобах* — йўқолмоқ, маҳв бўлмоқ, бузуқ, вайрон.
Тавхола — учуқлаш, учуқ.
Таважжуз — рағбатланиш, юзланиш, хайрихоҳлик.
Тавалло — 1) дўстлик; 2) ёлвориш, умидланиш.
Таважжуз — бир ишнинг воқеъ бўлишига кўз тутуш.
Таважжум — ваҳимага тушиш, қўрқиш.
Таввиз — дуо, тумор.
Тавойиф — тоифалар (бирлиги тоифа), гуруҳлар, қабилалар.
Тавсан — шўх, ўйноқи от.
Тажалли — ошкор бўлиш, кўриниш.

Тажоҳил — ўзини билмасликка солиш.
Тазалзул — 1) қимирлаш, титраш, 2) ўзгариш, ҳовлиқиш.
Тазарруз — ёлвормоқ, ялиниш.
Тазйин — зийнат, безак.
Талл — аччиқ; талхгуфтор — аччиқ сўзли.
Талхком — қайғули, тириклиги қийналиб ўтадиган.
Гамарруз — ўжарлик, бўйин товлаш.
Таматтуз — фойдаланмоқ, баҳра олиш.
Тамкин — оғирлик, виқор.
Тамҳид — 1) ёйиш, 2) тузиш, тартиб бериш.
Таназум — нозу неъматлар ичида яшаш.
Танаффуз — нафратланиш, жирканиш.
Тар — 1) тоза, янги, 2) ҳўл.
Тараб — шодлик — *тарабнок* — шодлик билан, хурсанд.
Таржиҳ — бир нарсани иккинчи нарсадан ортиқ кўрмоқ.
Тарийҳ — йўл, из; 2) усул, йўсин, қоида, расм; 3) маслак; 4) сабаб восита.
Тарҳ — 1) бино, 2) қурилиш режаси, бичим; 3) тартиб, тузум.
Тафоҳур — фахрланиш.
Тахфиф — енгиллашиш.
Таҳаддум — илгарилаш, илгарида бўлиш.
Таҳдис — муқаддас ҳисоблаш, пок, муборақ, азиз билиш.
Таҳрир — қарор бериш, мақсадни оғзаки англатиш.
Тағайюр — ўзгариш, бошқа тусга кириш.
Тағофил — билиб билмасликка солиш.
Таҳайюр — ҳайрон бўлмоқ, ҳайратланиш.
Таҳаммул — тоқат, сабр, чидам.
Таҳассур — ҳасрат чекиш, афсусланиш.
Таҳи — бўш, сабабсиз, ҳикматсиз; *таҳи даст* — қўли бўш.
Таҳрик — ҳаракатга келтириш, бир ишга киришиш.
Тайра — қоронғи, қоронғилик; ғам-ғуссали.
Тифл — гўдак, ёш бола.
Тоб — 1) тоқат, куч, қувват; 2) нур, товланиш; 3) эшилма, букилиш.
Тобдор — нурли.
Тобнок — нурли.
Тобон — порлоқ, нурли, ёруғ, ёрқин.
Тозий — 1) арабча, 2) араб оти, чопқир от.
Тойир — 1) қуш; 2) учувчи.
Тор — 1) қоронғилик; 2) ип, арқон, тола, 3) дутор ипи, 4) соч толаси.
Тоуна — сув тегирмони.
Тоҳир — пок, тоза.
Тубо — жаннат дарахти, гузалнинг қадди-қомати.
Тул — узунлик, узун.
Тулуз — қуёш, ойнинг чиқиши, балқиш.
Турраи мушкбў — мушк ҳидли соч.
Туроб — тупроқ, ер.
Турунж — апельсин.
Турфанда — вақтидан илгари етишган.
Туриш рўй — бадбуриш, қовоғи солиқ.

У

Убудият — бандалик, қуллик.
Ужб — ўзини катта олиш, ғурурланиш, манманлик, шухратпарастлик.
Узмо — энг улуғ.

Уммон — катта денгиз, денгиз номи.
Унноб — жилон жийда.
Ур, урён — ялангоч, очиқ.
Уствор — маҳкам, чидамли, туғри.
Уш — бу.
Уюв — айблар, нуқсоналар (бирлиги айб).
Уқов — бургут.

Ф

Фам — оғиз.
Фард — ёлғиз, якка.
Фарах — 1) шодлик, *фарахноқ* — шод.
Фарруя — 1) гўзал, ҳусндор; 2) очиқ юзли, ёқимли, шод, қутлуғ.
Фархунда — шод, хушбахт, қутлуғ, саодатли.
Фасд — томирдан қон олиш.
Фаттон — фитнали, жозибали, фитна қилувчи.
Фигор — яра, жароҳат.
Фирдавс — жаннат, боғ.
Фигода — тушкун.
Фом — ранг.
Фориғ — 1) тинч, хотиржам; 2) қутулган, озод, бўш.
Фохта — қумри.
Фузун — ортиқ.
Фусурда — сўлгин; *фусурда дил* — ҳиссиз, тушкун дил.

Х

Хаданг — ўқ, камон ўқи; хаданги хунрез — қон тукувчи ўқ.
Хазона — хазина.
Хазро — яшил, кўкимтир, сабз.
Хайл — 1) гуруҳ, тўда, тоифа, 2) от-улов тўдаси.
Хайма — чодир.
Хайрандиш — хайрли иш ўйловчи, хайрихоҳ яхши фикрли.
Халаф — ўрнига ўтадиган, ўринбосар, авлод, зурриёт, кейиндан келадиган.
Халхол — оёққа тақиладиган қимматбаҳо ҳалқа.
Хам — эгилган, букилган.
Хамида — эгилган, букик, букчайган.
Хамунач — бурам-бурам, ўралган, жинглак соч.
Ханда — кулиш, кулги.
Харгоҳ — чодир.
Хасм — душман, рақиб, қарши, муқобил.
Хасорат — зарар, зиён.
Хилоф — 1) қарши, тесқари, зид; 2) қаршилиқ, келишмаслик; 3) ёлғон, ҳақиқатга қарши.
Хирад — ақл, *хирадманд* — ақлли.
Ховар — шарқ, кун чиқиш.
Хома — қамиш қалам.
Хор — тикан.
Хора, хоро — қаттиқ тош, мрамар тоши.
Худрой — ўжар, қайсар, ўзбошимча.
Хужаста — 1) қутлуғ, муборак; 2) бахтли, бахтиёр.

Хунолуд — қонга беланган.
Хуниш — қонли; хунрез — қон тўккан.
Хурдадон — майда ва нозик нарсаларга ҳам эътибор берган ва билувчи одам.
Хуршид — қуёш.
Хусрон — зарар, зиён.
Хуттайн Рум — Рум ўлкаси, Кичик Осиё.
Хушиқ — қуруқ.

Ч

Чин — тириш, бурушиқ, соч жингалаги.
Чини — қуш дони.
Чобук — чаққон, тез.
Чобуксувор — 1) чавандоз; 2) отда суръат билан кетувчи.
Чокар — хизматкор.
Чоражу — чора ахтарувчи, илож қилувчи.

Ш

Шаб — кеча, тун. *Шабэфруз* — кечани нурлантирувчи, ёритувчи; *шаби торик* — қоронғи кеча; *шаби қадр так кироми* — муқаддас қадр кечасидек азиз.
Шабгир — кечаси тонггача бедор бўлган; тун бўйи ухламовчи.
Шабистон — кечки ётоқхона, қоронғи кеча.
Шабонрӯз — кеча-қундуз.
Шабринг — қора ранг, қора от.
Шажар — дарахт (кўплиги анжор).
Шажиз — шижоатли, ботир.
Шамма — бир қисм, оз миқдорда.
Шамойил — табиат, ахлоқ, шакл, сурат, тузилиш.
Шаниз — ёмон, хунук, ярамас.
Шармнок — хижолат чеккан.
Шароб — май, ичимлик; *шароби ноб* — тоза, соф шароб.
Шартайн — юлдуз номи.
Шарҳа — 1) жароҳат, заҳа; 2) парча-парча, тилим-тилим.
Шартанж — шахмат.
Шафақфом — шафақ ранг.
Шафиз — воситачи, ҳимоячи.
Шаҳд — бол, тоза асал.
Шаҳриёр — подшоҳ, ҳукмдор.
Шероза — 1) низом, интизом маъносида; 2) китобнинг муқовага ёпишган икки учини ипак билан бежаб тикиш.
Шикам — қорин.
Шикиб — сабр, чидам.
Шитов — ошиқиш, шошилиш.
Шодком — севинган.
Шоднок — кайфи яхши, шод.
Шойиста — лойиқ, мувофиқ, мақбул, муносиб.
Шойиқ — шавқли, ҳавасли.
Шохир — шукр қилувчи.
Шоҳбол — қуш қанотининг узун туклари.
Шоҳроз — катта йул.
Шоҳид — 1) гувоҳ, шаҳодат берган; 2) маҳбуб, гўзал.
Шўъбада — уйин, найранг.
Шўъбадабоз — уйинчи, найрангбоз.
Шўкуфа — гунча, гул, чечак.

Шукуфта — очилган.

Шуруз — бир ишга бошлаш, киришиш.

Шутур, — туя, тева.

Шутурбон — туячи.

Шурида — паришон, *шурида хотир* — хотири паришон, паришон фикрли; *шүрида ҳол* — ҳоли паришон.

Шуриш — 1) қоришиқли, тартибсиз, 2) ғавғо, тўполон.

Я

Яд — қул, *ядибайзо* — оппоқ қул, қули ҳар нарсага етадиган.

Яздон — худо, оллоҳ.

Якдам — бир онда.

Якжиҳат — биргалик, ажралмаслик.

Якзабон — бир сўзлик, сўзни бир жойга қўйиш.

Якранг — бир рангли, фикри ва сўзида собит бўлган одам.

Яксар — ҳаммаси — бирдан, бир бошдан, бутунлай.

Якто — ёлғиз, баробари бўлмаган, якка, тенгсиз.

Қ

Қабул — аввал.

Қабоил — қабилалар (бирлиги қабила).

Қавл — сўз, гап.

Қамар — ой.

Қарин — яқин, яқинлашган.

Қатъ — 1) кесиш, узиш; *қатъи раҳ* — йўлини кесиш. 2) босиш, юриш.

Қиссапардоз — эртақ сўйловчи, қиссани чиройли қилиб айтувчи.

Қол — сўз; *қолу маҳол* — гап-сўз, шовқинли гап-сўзлар.

Қонғи, *хони* — қани.

Қотез — кескин, қатъий.

Қуллоб — 1) чангак, илмоқ; 2) эгма.

Қўрб — яқинлик.

Қўрбат — яқин бўлмоқ, яқинлик.

Ғ

Ғабғаб — ияк, бағбақа.

Ғабр — ҳийла, вафосизлик, ҳақсизлик, золимлик, хиёнат.

Ғазанфар — шер.

Ғамгусор — ғамхўр, меҳрибон, тасалли берувчи.

Ғам раҳгузорида — ғам йўлида.

Ғани — бой, бадавлат.

Ғарра — мағрурланиш, бепарволик, алданиб қолиш.

Ғоза — юзга суртадиган қизил, ёлик.

Ғолия — мушк, қош ва сочга суртиладиган мушк, хушбўй қора модда.

Ғуроб — қарға.

Ғусл — ювинмоқ, чўмилиш.

Ҳ

Ҳабиб — севикли, дўст.

Ҳаба — 1) беҳуда, бекорга кетказиш; 2) чанг, тўзон.

Ҳаваснок — ҳавасли, мойил.

Ҳаводис — ҳодисалар, воқеалар (бирлиги ҳодиса).

Ҳавохоҳ — севмак, истамак.
Ҳадиҳа — боғча, гулзор (кўплиги ҳайдойиқ).
Ҳажар — тош (кўплиги аҳжор); ҳажорул асвод — қора тош.
Ҳажари муборак — каъбада муқаддас ҳисобланган қора тош.
Ҳазор — 1) минг; 2) булбул.
Ҳак — кириш, тарошлаш, йўниш, ўчириш.
Ҳамома — каптар.
Ҳамроз — сирдош.
Ҳамсар — баробар, тенг.
Ҳарз — қўриқланган, тилсим.
Ҳарир — ипак, юпқа, нозик ипакли тўқима.
Ҳасуд — қўра олмовчи, бахил.
Ҳаюн — ажойибот ёки туя; ҳаюни раҳнавои — йўл юрувчи туя.
Ҳидоят — тўғри йўл кўрсатиш.
Ҳижов — парда.
Ҳилол — 1) янги кўринган ой; 2) маж. эгма қош.
Ҳилолабру — эгилма ой қошли.
Ҳирмон — маҳрумлик, етишолмай қолиш.
Ҳоди — йўл кўрсатувчи, йўл бошловчи.
Ҳозиқ — билимдон, моҳир, уста.
Ҳолик — ҳалок бўлган.
Ҳорис — экин экувчи, деҳқон.
Ҳумо — 1) касаллик ҳарорати, иситма; 2) афсонавий бир қуш.
Ҳумоюн — қутлуғ, муборак.

Мундарижа

Лайли ва Мажнун	18
Бангу Бода	21
Суҳбатул асмор (Мевалар суҳбати)	22
Луғат	22